

Genderově neutrální jména: současný stav a perspektivy

Jana Valdrová

Univerzita Innsbruck

Gender Neutral Proper Names: Current Situation and Perspectives

Abstract: Personal proper names are part of a community's language inventory. To a large extent, they verbalise gender stereotypes, expectations and norms, power relations, political circumstances, and how minorities are treated. In my paper I analyse the current socio-onomastic representation of gender-neutral names in the context of naming practices in the Czech Republic. More specifically, I examine what factors might explain the decreased use of these names, which, paradoxically, differ from other names in that they have an extended functionality. From a linguistic and legal perspective I inquire into how Czech naming practices stigmatise the sexual otherness of non-binary people and trans people in Czech society. In the conclusion I set out the conditions that must be met for gender-neutral names to be freely available to the entire population.

Keywords: onomastics, genderonomastics, proper name, gender-neutral name, unisex name, genderonym, Czech language, trans people

Valdrová, Jana. 2022. Genderově neutrální jména: současný stav a perspektivy. *Gender a výzkum / Gender and Research* 23 (2): 21–39, <https://doi.org/10.13060/gav.2022.014>.

Genderonomastika přináší poznatky o jménech jako stavebních kamenech v procesu konstruování a legitimizace genderované společnosti. Počátky genderonomastiky kladou Kotthoff, Nübling, Schmidt (2018: 191) do roku 2003, kdy se tématu věnovaly dvě publikace (Oelkers 2003; Gerhards 2003), srov. Rosenkrantz, Redmond Satran (2004). V češtině pojednává o antroponymech (osobních jménech) z hlediska genderu Valdrová (2015, 2018, 2019 aj.).

Drtivá většina mužských a ženských rodných jmen (popřípadě též příjmení) plní funkci genderonym. Rodově specifické jméno slouží doslova jako „terciální pohlavní

orgán“ (Nübling, Fahlbusch, Heuser 2015: 128–137). Znamená to, že se na ně nabalují genderově stereotypní úsudky o lidech včetně hodnocení kvality jejich výkonu i bez přímého kontaktu s danou osobou, například při čtení korespondence, odborných prací a přihlášek k výběrovým řízením na pracovní místa, jak bude popsáno níže.

V různých zemích světa roste zájem o *rodově neutrální* (též *unisex*, *obourodá*, *androgynní*) *rodná jména a příjmení*.¹ Jde o případy, kdy se jedno a totéž jméno vyskytuje u žen i u mužů; příznivé podmínky pro takové univerzální používání jmen poskytují jazyky bez kategorie jmenného rodu, angličtina, japonština, turečtina a jiné. Rodově neutrální jména volí lidé bez ohledu na pohlaví či jiné okolnosti. Rodiče opouštějí „tradiční“ jména, konotovaná rodově specificky s určitým pohlavím na základě sémantiky, konstatuje E. G. Naskali z Marmarské univerzity (Turkishliving 2008).

Česká většinová populace o rodově neutrální jména v podstatě nejeví zájem. Zásadním způsobem se na tom podílí jejich pojetí v příručce M. Knappové (2017a), vydávané od roku 1978 a od roku 2006 doplněné stručnou kapitolou o jménech v období „transsexualismu“. ² Knappová zde vyhrazuje rodově neutrální jména výlučně osobám v tranzici, nicméně ani pro trans klientelu není snadné dosáhnout kýženého jména. Trans klient píše autorce tohoto článku: ³

Zažádal jsem si o změnu jména a příjmení, ale bohužel jsem se na matrice setkal s nepochopením. Vybral jsem si jako neutrální jméno X a Y [rodově neutrální rodné jméno a nepřechýlený tvar příjmení], ale obojí mi bylo zamítnuto. X prý nejde, protože to není v příručce od Knappové, a Y být nemůžu, když jsem nedokončil změnu pohlaví.

Příručka M. Knappové byla dosud publikována v letech 1978, 1985, 1996, 2006, 2008, 2010, 2015 a 2017a. ⁴ Od samého počátku je jediným ministerstvem vnitra doporučeným knižním pramenem a řídí se jí všech 1 272 matričních úřadů v Česku. ⁵

¹ Jednotlivé atributy mají díky konotacím své výhody či nevýhody: „unisex“ verbalizuje jednopohlavnost, nerozlišitelnost dané věci u žen a mužů, „obourodá“ jména potvrzují binaritu pohlaví a neponechávají prostor pro nebinární identity, „androgynní“ nese „znaky obou pohlaví“ (Petráčková, Kraus a kol. 2001) a může vyvolávat dojem neurčitosti. „Rodově neutrální“ jméno je tudíž zřejmě optimální označení. Avšak tato jména lze dohledat pod všemi uvedenými termíny, a proto je zde budu střídat, vědoma si jejich ambivalentnosti.

² Tranzice je období změny pohlaví. Procházejí jí někteří trans lidé, tj. jedinci, kteří pociťují nesoulad mezi úředně připsaným pohlavím a vlastní vnitřně prožívanou identitou. Na rozdíl od nich cis-lidé úředně připsané pohlaví akceptují (Zambon 2021).

³ V osobní korespondenci, 16. 3. 2022.

⁴ Název *Jak se bude jmenovat?* byl od roku 1996 doplněn na *Jak se bude Vaše dítě jmenovat?* a seznam jmen se průběžně rozšiřuje.

⁵ Údaj o počtu matrik: ČSÚ (2022).

Klientův zážitek na matrice signalizuje obvyklé problémy jazykové i administrativní, související s používáním příručky. Jsou jimi a) nepostačující rejstřík rodově neutrálních jmen, b) chybějící definice těchto jmen a vynechané informace o tom, kde je lze najít a jak je rozpoznat, c) mezerovité pojetí příjmení, d) lpění úřední osoby na liteře příručky, neboť jiný manuál po celé generace nezná, e) obava z následků případného rozhodnutí, pro něž by úřednice v příručce nenalezla oporu, f) neochota samostatně aplikovat zdroj mimo příručku včetně zákona č. 301/2000 Sb., díky němuž je „mužský“ tvar příjmení snadno dosažitelný, ostatně také proto, že g) Knappová před tzv. mužským tvarem na pozici rodově neutrálního výslovně varuje, dokonce tučným tiskem (2017a: 94).

Knappová podle R. Šrámka (2006) „... ovlivňuje rozsah, kodifikaci a proměny dnešního repertoáru rodných jmen i příjmení Čechů, národnostně smíšených manželství a imigrantů (...) V kruzích pracovníků matričních úřadů platí za nejvyšší autoritu.“ A právě enormní vliv M. Knappové na matriční praxi je důvodem pro genderově kritickou onomastickou analýzu. Otázky zní, na čem se zakládají stanoviska a tvrzení Knappové, zda jsou onomasticky verifikovatelná a jaké dopady může mít jejich prosazování matričními úřady. Jak bude konstatováno níže, pokyny Knappové drasticky zužují a komplikují volbu androgynních jmen, dehonestují lidskou důstojnost nebinárních osob a úřední zápis jména stojí někdy až mimořádné úsilí.

Rodná jména jako genderonyma. Genderový index jmen

V Česku velmi rozšířené binární vnímání pohlaví se projevuje v jednání lidí i institucí. „Přirozenost“ dvou pohlaví deklaruje Nejvyšší správní soud v rozsudku z roku 2019 (Advokátní deník 2019):

V podmínkách České republiky je takovéto pojetí pohlaví natolik zakořeněno a považováno za normální, žádoucí, „přirozené“ a tvořící jeden ze základních kamenů společenského uspořádání, že od něho nelze ustoupit cestou soudního rozhodnutí ani v případech, jaké byly připuštěny judikaturou ESLP či německého Spolkového ústavního soudu.

„Podmínkami České republiky“ soudce očividně nazval českou legislativu, která na rozdíl od např. Německa nebo Rakouska jiné než ženské a mužské pohlaví neuznává.

Obecné dělení rodných jmen (popřípadě příjmení) na ženská a mužská domnělou binaritu pohlaví reprodukuje a kontroluje. Jejich vývoj a distribuce jmen probíhaly tak, že po narození a inspekci pohlavních orgánů bylo dítěti přiděleno rodově specifické rodné jméno či jména, verbalizující genderové normy primárně na bázi sémantiky: Kateřina, Blanka, Anežka a jejich cizojazyčné mutace oslavují „čistotu“, „cudnost“; jména Linda, Zuzana, Salome, Irena signalizují krásu, mírnou povahu, podobnost s květinami

(Knappová 2009; Kohlheim, Kohlheim 2016). Mužská jména častěji deklarovala sílu, moc, akceschopnost: jméno Richard propojuje sílu s mocí, Otakar „střeží bohatství“. Složená jména se mohla lišit částí složeniny podle pohlaví: germánské mužské jméno Gerhard signalizovalo, že hoch zachází s oštěpem tvrdě, ženské jméno Gerlind(e) odkazovalo k jemnému zacházení s oštěpem (Kohlheim, Kohlheim 2016).

Pře o symboliku jmen se odehrála po druhé světové válce mezi USA a Japonskem. Japonsko odmítlo přijmout americkou praxi pojmenovávání pustošivých povětrnostních jevů ženskými jmény, neboť žena má být symbolem křehkosti, poddajnosti, něhy. Avšak střídání ženských a mužských jmen hurikánů se uplatnilo až koncem 70. let 20. století (Munzar 1990: 262–278).

Sémantiku jmen oslabil tvorba ženských protějšků jmen přechylováním mužských tvarů. Lze si představit, že muž jménem Karel (ze starohornoněmeckého „muž“ „pán“, Kohlheim, Kohlheim 2016: 249) toužil pojmenovat dceru po sobě. Přechylením pak vznikaly tvary, jejichž význam se s normativy ženství vlastně neslučoval: Karla, Erika (od Erik, „mocný vládce“), Vojtěška (od Vojtěch, „kdo těší voj“) a mnoho jiných. Tím způsobem postupně vybledal původní význam jména.

Tvorba ženských jmen odvozených od mužských se rychle šířila napříč jazyky, zeměmi a kontinenty. Pro češtinu (a další jazyky, srov. genderový index, níže) je typické zakončení na -a: Martina, Renata, Teodora, Zdeňka nebo -e: Marie. Od feminina k maskulinu probíhalo přechylování pouze vzácně: nejsou známy mužské protějšky jmen Anna, Eva, Magdalena a dalších. Mužské jméno Marian a jeho verze Marianus, Mario, Marius vykládají Kohlheim, Kohlheim (2016) jako „pocházející z (římského) rodu Mariů“, přechýlení jména Marie stojí na druhém místě.

Rodná jména zůstávají jedním z mocných symbolických nástrojů konstruování a podpory hegemonní normativity. Děje se tak i podprahově. Jména působí jako hláskové komplexy, jejichž znění se na pomyslné ose ženskosti a mužskosti vychyluje tím či oním směrem. Výzkumy fonologických a prozodických struktur rodných jmen v češtině zatím nemáme; v Německu byl takový výzkum proveden v roce 1999 na souborech 30 tehdy nejvíce oblíbených jmen novorozenců ve 29 obcích a zjištěny staticky významné rozdíly mezi ženskými a mužskými jmény. Parametry *genderového indexu* jmen empiricky testovala v letech 2003–2004 Olkers (in Nübling, Fahlbusch, Heuser 2015: 131–132):

Dívčí jména bývají v průměru delší než chlapecká. Rozdíl v počtu slabik v daném vzorku činil 2,6 ku 2,0. Dívčí jména vykazují v průměru více samohlásek než souhlásek, respektive vyrovnanější poměr samohlásek a souhlásek než chlapecká. Přízvuk je u 85 % chlapeckých jmen na první slabice, u dívčích pouze ve 47 %.⁶ U dívčích

⁶ Tento parametr je na jména v českém jazykovém prostředí nepřenositelný, poněvadž slovní přízvuk je v češtině na první slabice, tedy stálý (s jedinou výjimkou: přízvuk přechází na jedno- a víceslabičnou předložku, tvoří-li slovo s ní celek: „bez Marie“, avšak „s Marií“).

jmen je až v 66 % přízvuk na -e- nebo -i-, kdežto u chlapeckých ve 45 %. Dívčí jména v daném vzorku končila častěji, tj. v 78 % samohláskou oproti zakončení na souhlásku u 86 % chlapeckých jmen. Jak naznačují procentuální údaje, genderový index je měřitelný a data statisticky významná, avšak neplatí bez výjimek.

Motivací rodičů z řad cis-populace, kteří volí pro novorozence neutrálně znějící nebo rodově neutrální jména, bývá snaha rozšířit dítěti prostor pro svobodné utváření genderu. Jsou známy reakce dětí na jejich vlastní rodově neutrální nebo neutrálně znějící jména: v raném dětství s nimi děti mohou mít problémy, v období dospívání ale začínají oceňovat dvojznačnost jmen jako mj. sexuálně přitažlivou (Rosenkrantz, Redmond Satran 2004: 240).

Genderový index lze zahrnout do rozhodování o jméně. Nebinárním lidem český zákon nedovoluje nechat zapsat ženské nebo mužské jméno, dokud nebyla dokončena operativní změna pohlaví – to je ale riskantní zákrok, jemuž se řada trans lidí nemůže či nechce podrobovat. Se stávajícím úředně vedeným pohlavím a s vynecháním operace se tudíž nabízí volba rodově neutrálního, v závislosti na osobních preferencích žensky či naopak mužsky znějícího jména. V tom případě klient*ka⁷ nezveřejní před matrikou nic o své identitě, na druhé straně se tím ale zařadí k cis-populaci a narazí na tuhý odpor matriky, jednající v duchu níže citovaného nekorigovaného omylu Knappové, že rodově neutrální jména nejsou určena většinové populaci.

Důstojné zacházení se jmény je součástí lidských práv a nepochybně vypovídá o stavu práv v dané společnosti. V Česku jediná ministerstvem vnitra uznávaná knižní pomůcka prezentuje rodově neutrální jména jako odchylku od zdánlivě stabilně ukotveného binárního systému jmen a obsahuje pokyny k přísné regulaci jejich úzu. Autorka příručky je bagatelizuje na roveň výkřiku módy (Knappová 2017b, níže).

Rodná jména jako socionyma

Kromě pohlaví jména často referují k sociálním kategoriím: etniku, religiozitě, věku, sociální vrstvě apod. Tak například šlechtický původ osoby verbalizovalo často i více než pět jmen a přídomek *von*.⁸ Na český původ svého nositele odkazuje téměř s jistotou jméno Jiří, obsahující v jazycích světa zřídka hlásku -ř-; jméno Rivka může referovat k židovské, Fatima k muslimské komunitě. Gabonská praxe dávat dítěti francouzské jméno (další bývá v rodném jazyce) svědčí o minulých i současných integračních snahách rodičů dětí v bývalé francouzské kolonii.⁹ Podle webu KdeJsme.cz

⁷ Ke grafickému vyjadřování nebinarity pomocí hvězdičky srov. Kolek (2019).

⁸ Srov. např. Anna Maria Josephine Aloisia Praxedes Ignatia, Prinzessin von Lobkowitz (1890–1964) in Geneall.net (n.d.).

⁹ Zkušenost autorky článku z pracovních stáží v Gabonu, 2011 a 2013.

jména mohou signalizovat věk: 232 českým Miloušům je v průměru 74 let, 28 952 Růženám 70 let (Malačka 2016).¹⁰

V kontextu genderových asymetrií fungují genderonyma zároveň jako socionyma. Kübler, Schmid a Stüber (2017) referují o výzkumu, při němž personalistky a personalisté posuzovali fiktivní životopisy lidí s ženskými nebo mužskými jmény, ucházejících se o některý ze 126 vzdělávacích oborů. Badatelský tým konstatoval celkově horší hodnocení přihlášek domnělých žen, a výrazně horší bylo hodnocení podkladů žen v tzv. mužských profesích. Naopak muži byli obecně hodnoceni příznivěji než ženy i v „klasicky“ ženských profesích. Horší hodnocení žen vede podle Kübler (2019) k méně častému zvaní žen ke vstupním pohovorům a snižuje jejich šance na trhu práce.

Jméno může být použito k ponížení a kontrole etnik a pronásledovaných skupin obyvatelstva. Sovětský svaz porušoval jména lidí neruských národností. V roce 1938 se nacistický režim prostřednictvím zákona o jménech pokusil znepřístupnit židovské populaci „árijská“ jména (Wagner-Kern in Schmidt-Jüngst 2020). V koncentračních táborech se identity redukovaly na čísla. Po druhé světové válce byla z Československa vyhnána značná část německojazyčné menšiny; někteří lidé směli zůstat, například když „hlavou rodiny“ byl Čech, a československý stát na pokyn prezidenta E. Beneše zdecimoval multikulturní prostředí ještě symbolicky „degermanizací jmen“ včetně „očisty německých a maďarských příjmení“,¹¹ zahrnující plošné přechýlení příjmení žen (blíže in Valdřová 2019).

Jména jsou spojována s představami o povaze, vzhledu a inteligenci člověka. Na onogramech s 13 hodnoticími atributy zkoumala Rodríguez (2017: 228–246) asociace s vybraným vzorkem jmen: Lea je v představách dotazovaných lidí mladá, společenská, inteligentní, Patrick je průměrně inteligentní, Robert je spíše starý muž a podobně. Vyšší inteligenci dovozovaly testované osoby u jmen asociovaných s mladistvostí a atraktivitou.

Obliba jmen může odrážet preference rodičů – vlna zvaná *kevinismus* po uvedení filmu *Sám doma* (1990) údajně ztělesňovala přání rodičů mít „rošťáka“ s povahovými vlastnostmi filmového Kevina (Rodríguez 2017: 22–32). „Kevin není jméno, nýbrž diagnóza,“ tvrdily dotazované osoby v průzkumu univerzity v Oldenburgu (Pressemitteilungen 2009). K vyvozování sociálních charakteristik ze jmen tíhne Knappová (2017a: 98):

¹⁰ Web KdeJsme.cz se neaktualizuje od roku 2016, avšak nepostrádá výpovědní schopnost. Aktuální data nesbírá podle poskytnutých informací ani Ministerstvo vnitra.

¹¹ Pokyn MV č. A-6330-10/12-1945.

(...) podle jmen postav různých televizních, např. jihoamerických seriálů mívají jméno spíše děti z těch sociálních skupin, které se jejich sledování soustavně mohou věnovat. Jsou to obvykle vrstvy s nižším vzděláním a pracovní příležitosti nevytížené.

Údaj, že slovanská jména u nás setrvale tvoří 30–35 % volených jmen, interpretuje Knappová (2009: 69–70) následovně: „(...) český národ dovedl v duchu tradic zaujmout i v této oblasti života správný postoj“. Co je „správný postoj“, k čemu a proč, Knappová neupřesňuje.

Z období socialismu mohlo v příručce Knappové přetrvat tvrzení: „Není snad ani nutné dodávat, že nezvyklé či výjimečné jméno může mít i *negativní vliv na psychický vývoj dítěte*“ (2009: 75, kurzívou zvýraznila Knappová). Nezvyklé jméno podle Knappové (ibidem) dítěti škodí: „Často vede k pěstování individualizmu a vážně poškozuje jeho psychický, morální i celkový vývoj.“ Knappová klade rovnítko mezi nezvyklým a směšným jménem: „Ne každé dítě totiž vydrží být terčem posměchu“; neboť spolužáci a kamarádi bývají „až obdivuhodně vynalézaví a pohotoví a bohužel i bezohlední“ (ibidem). Údajně existují případy (ibidem), kdy se u dítěte „vyvinuly určité depresivní stavy, které nakonec rodiče přinutily k žádosti o změnu jména dítěte na jméno méně nápadné, běžnější“.

Rodově neutrální jména

Zdroje a informace

Zvažování jména je dlouhý a komplexní proces, na němž se podílí faktory emoční, estetické, ideologické a sociální povahy (Aldrin 2017: 45). Rodově neutrální jména představují vítanou nabídku; svou univerzálností vyplňují mezeru mezi specificky ženskými a mužskými jmény, a tak vnášejí pestrost do systému jmen. Rostoucí oblibu androgynních jmen konstatují Nübling, Fahlbusch, Heuser (2015: 133), Schmuck (2021) a další. Nositel*ka takového jména může otevřeně dávat najevo, že se neztotožňuje se společenským konstruktem genderové dichotomie, uvádí Schmidt-Jüngst (2020: 32–33).

Prudký rozvoj obliby rodově neutrálních jmen nastal v období feministického hnutí. Tato jména se v masovém měřítku stala doprovodným a setrvalým jevem společenských změn. Rosenkrantz a Redmond Satran (2004: 239) popsaly výrazné rozšíření rodově neutrálních jmen mezi léty 1960–1990 na příkladu Pensylvánie. O motivacích volby rodově neutrálních jmen onomastičky uvádějí tamtéž, že feministicky smýšlející rodiče jimi podporují své dcery v ambiciózně budovaných životních drahách a u synů jimi iniciují senzitivitu, potlačují agresivitu a projevy machismu.

Díky své univerzálnosti se rodově neutrální jména rychle šíří. V roce 2009 konstatuje

Emma (Kaiser 2009), že jsou oblíbenější než kdy jindy, ať už díky diskusím o genderu, nebo že pěkně zní. „Genderová rovnost může začít jménem,“ radí *Die Bunte* (2021). Dětem vytvářejí rodově neutrální jména bezpečný prostor pro sebedefinici v průběhu dospívání a uvědomování si vlastní identity, informuje poradenský web pro rodiče (Kingdom of Baby 2020).

Aktuální stav informací zprostředkují zatím pouze cizojazyčné, průběžně aktualizované lexikony, internetové zdroje, webové stránky pro rodiče, weby trans organizací. Snad nejvíce informací je dostupných v angličtině pod hesly *unisex name*, *gender neutral (baby) name*, *androgynous baby names* aj. Rodovou neutrálnost získávají jména územ a následnou úřední evidencí u žen a mužů. Hranice jazyků a zemí přitom nehrají roli.¹²

Moderní onomastické lexikony evidují rodově neutrální jména buď v oddělených seznamech ženských a mužských jmen, nebo ve sjednocených abecedních seznamech. Rodovou univerzálnost daného jména označují zřetelně a nezaměnitelně zkratkami nebo symboly. Například Kohlheim a Kohlheim (2016) rozlišují ženská a mužská jména červenou a modrou barvou v rámci jednoho seznamu. Unisex jméno stojí v seznamu dvakrát za sebou, jednou vyznačeno modře jako mužské, podruhé červeně jako ženské. Dunkling a Gosling (1991) doplňují androgynní jména iniciálami *m*, *f*. Lansky (2015) vyznačuje androgynní jména iniciálami *B/G* nebo *G/B* (boys/girls a girls/boys) podle toho, u kterého pohlaví se vyskytují častěji, což se v dalších vydáních může měnit.

Také internetové seznamy jmen informují o rodově neutrálním použití jmen. Tři různé barvy (pro ženská, mužská a obourodá jména) používá www.firstname.de. Některé zdroje připojují k obourodým jménům údaje o procentuálních podílech pohlaví (Transx.at n.d.). K podkladům pro úřední evidenci jména patří například též internetové medailonky nositelek a nositelů obourodých jmen. Seznamy Transx, unisex jména z www.firstname.de a některá data z Rosenkrantz a Redmond Satran (2004) publikuje Valdova.cz pro orientaci matričních úřadů a veřejnosti.

S výše zmíněným genderovým indexem může souviset, že některá rodově neutrální rodná jména zní lidem androgynně, a ženy i muži je volí ve víceméně vyrovnaném počtu. O jména jako Christin, Honey, Sara aj. projevují větší zájem ženy, zatímco jména Laurence, Phoenix, Simar volí spíše muži (Transx.at n.d.). Asymetrickost výskytů jmen by při rozhodování matrik neměla hrát roli.

Proměny distribuce rodu jmen a úřední registrace rodově neutrálních jmen jsou neustále probíhající proces. Distribuce rodu se mění v průběhu času, příkladem je jméno Morgan (Quora 2016). Níže zmiňované, v Česku předepisované omezení funkce androgynních jmen na období tranzice neobsahují žádné dosud prozkoumané odborné

¹² V roce 2021 obdrželo Ministerstvo spravedlnosti ojedinělé stížnosti matrik na soudně znalecké posudky Valdové, která je vypracovala z anglických a německých lexikonů, údajně pro Česko nepoužitelných.

ani vědeckopopulární prameny, ani tištěné nebo internetové seznamy jmen z různých jazyků, zemí a světadílů.¹³

Rodově neutrální jména v české legislativě a onomastice

Volbu obourodých jmen český zákon sice nezakazuje, avšak většina české populace o nich téměř nic neví. Nevstřícnost některých českých matričních úřadů vůči rodově neutrálním jménům a překvapivě velké mezery v jejich informovanosti vůbec poprvé v historii české matriční praxe popularizovaly L. Králová (2022) a T. Vlčková (2022). V češtině je přitom původních rodově neutrálních jmen velmi málo; bez jmen cizího původu se proto neobejde ani příručka M. Knappové (2017a: 89–91).

Nejasnosti na matrikách začínají chybějící definicí rodově neutrálních jmen. Z matričního zákona č. 301/2000 Sb. (§ 72, díl 3 Změna jména a příjmení) nelze jasně vyčíst, co vlastně je rodově neutrální jméno. Je zde pouze formulace, že matriční úřad povolí změnu na „neutrální jméno a příjmení, byla-li zahájena léčba pro změnu pohlaví“; do zákona tudíž pronikla neopodstatněná domněnka Knappové o jejich jednoúčelovosti. Ucelené pojednání o obourodých jménech neobsahují ani každoročně publikované Informace (MV 2022). Dosud jediné známé definice rodově neutrálních rodných jmen a příjmení pocházejí od autorky tohoto článku (Valdrová 2022):

Rodově neutrální rodná jména jsou taková, u nichž je úředními registracemi nebo jazykovědně relevantními evidencemi v tištěných zdrojích (lexikonech aj.) nebo na internetu doloženo používání jak u žen, tak u mužů. Může je volit kdokoli bez ohledu na pohlaví.

Rodově neutrální příjmení jsou příjmení rodově nepříznamová (tj. bez ženských či mužských mluvnických znaků přechylování, například Kočí, Černých apod.). Jako rodově neutrální lze také použít příjmení v mužském tvaru, o jehož bezpodmínečný úřední zápis může od 1. 1. 2022 požádat každá žena.

Definice formulovala Valdrová pro účely české pojmenovací praxe na základě mnohaletých rešerší, studií onomastických pojednání, vlastních zkušeností ze soudně znalecké praxe, se zřetelem k pojmenovacím potřebám české společnosti a ke stávajícímu zákonu, a byly konzultovány s expertkou na jazyk v právu P. Špondrovou.¹⁴

Pro trans osoby v Česku mohou androgynní jména v rámci zákona napomáhat řešit rozpor mezi úředně připsanou a vnitřně prožívanou identitou (srov. Schmidt-Jüngst

¹³ Kompletní seznam prozkoumaných pramenů není připojen z kapacitních důvodů. Prostudovaných webových stránek se seznamy jmen je mnoho desítek.

¹⁴ Mgr. et Mgr. Pavla Špondrová je mimo jiné spoluautorkou a jednou z editorek knihy Šimáčkové, Špondrové a Havelkové (eds.) *Mužské právo* (2020).

2020). V období *tranzice* (změny pohlaví) se tlak zavrženého jména (*dead name*) často stává neúnosným: klient*ka se musí vykazovat úředně připsaným pohlavím a jménem, s nimiž se neztotožňuje, třetí pohlaví neexistuje a úřední zápis jména tzv. opačného pohlaví český zákon zapovídá. Co nejrychleji a nejsnadněji přijmout obourodé jméno znamená pro tyto osoby výrazně snížit negativní pocity, nejistotu, ataky z okolí, deprese i sebevražedné pokusy (srov. De 2018 aj.). Volně dostupná rodově neutrální jména by zkvalitnila život lidem, pro něž je rodově specifické jméno jiného rodu nedostupné, poněvadž nemohou či nechťejí absolvovat státem vyžadované fundamentální zásahy do organismu a do sociální sféry (sterilizaci a ukončení manželství či registrovaného partnerství, jestliže byli*y sezdáni*y).

V české onomastice jsou rodově neutrální jména zcela novým tématem. Vědecký kánon se teprve tvoří. Příručka M. Knappové se sice k rodově neutrálním jménům vyjadřuje od roku 2006, avšak ještě v roce 2017 je Knappová (2017b) nazývá módou (bez citace zdroje):

V angloamerických zemích se stala módou (jako následek tzv. unisexu i v účesech, oblékání apod.) obourodá jména, např. Sydney, Tracy, Mallory, Taylor aj., zaznamenaná i v Česku.

Akademický slovník cizích slov (Petráčková, Kraus a kol. 2001: 503) definuje módu jako styl (chování, úpravy předmětů), „příznačný pro určitou dobu“. Podstatou módy je pomíjivost; takové hodnocení rodově neutrálních jmen lze vysvětlit jen neznalostí zdrojů a nepochopením problematiky.

Knappová přiznává „módním“ rodově neutrálním jménům jediné použití – pro trans klientelu – a shrnuje je do drobné kapitoly s matoucím názvem Osobní jména transsexuálů (2017a: 88–94). Jenže pohlaví není totéž, co sexualita, a komunita se označuje jako *trans lidé*, popř. *trans* lidé* (Transparent 2020–2022). Kapitola Osobní jména transsexuálů:

... není určena rodičům vybírajícím jméno pro očekávané dítě, ale zabývá se speciální jazykovou problematikou přechodného pojmenování nečetné skupiny občanů ČR, u nichž dochází v rámci léčebných postupů ke změně pohlaví. (Knapová 2017a: 88)

Zdrobnělina „dítě“ dodává procesu volby jména pro novorozence z cis-populace silně emotivní zbarvení. Od nich Knappová separuje léčené, tudíž pro laickou veřejnost vlastně nemocné lidi. Kvantifikující atribut „nečetná“ (skupina) a hodnotící výrazy „speciální problematika“, „přechodné pojmenování“ ustavují rodově neutrální jména do pozice nouzových řešení pro nevelkou skupinu nemocných lidí.

Výskyt jednoho a téhož jména u žen a mužů a rodové posuny u jmen nejsou „speciální problematika“, nýbrž v onomastice a v pojmenovací praxi známý fenomén, daný též typologií jazyků, jak bylo podotknuto výše. Rosenkrantz a Redmond Satran (2004: 240) uvádějí příklady původně mužských jmen: Alice, Anne, Emma, Evelyn, Lucy; jeden z králů Východní Anglie v 7. století se jmenoval Anna. Historické i živoucí důkazy volnosti v distribuci rodných jmen podle rodu představují osobnosti Sue Kerr Hicks (proslavený písni J. Cashe A Boy Named Sue), Robin Lakoff, Glenn Close a mnoho dalších.

Údaj o „léčebných postupech“ (Knappová 2009: 76) nemusí žádající vůbec úřadu sdělit. Je důležitý pouze v případě bezplatné změny jména v režimu změny pohlaví. Knappovou prosazované a všem matrikám v České republice adresované „přechodné pojmenování“ neodpovídá žité realitě; mnozí lidé si zvolená jména ponechávají na celý život. Autorka tohoto článku oslovila tři trans organizace na Facebooku otázkou, kdo po ukončení tranzice změnil*a či hodlá změnit jméno. Během několika málo hodin odpověděl náhodný vzorek 22 lidí: z nich 18 si rodově neutrální jméno ponechalo či ponechá, jedna osoba si nechá zapsat druhé rodné jméno, tři lidé nechají nepatrně pozměnit pravopis jména. Pouze jedna osoba je změnil na rodově specifické.¹⁵

Knappová (2009: 48) střeží binaritu systému jmen také u novorozenců. Bylo-li jim úředně zapsáno rodově neutrální jméno, doporučuje Knappová „přesnější identifikaci“ pohlaví skrze druhé, rodově specifické rodné jméno. Sloveso „doporučuje se“ vytváří dojem obecného konsensu:

Protože ze jména by mělo být patrné pohlaví jeho nositele, z jazykového hlediska se v zájmu přesnější identifikace doporučuje, aby dítěti bylo zvoleno ještě druhé, a to jednoznačně mužské či ženské jméno.

Zákon č. 301/2000 Sb. „přesnější identifikaci“ pohlaví nezná. Nehledíc na to ji Knappová například v posudku č. 300/215 z roku 2015 klade za podmínku úředního zápisu rodově neutrálního jména: obourodé jméno Marley podle ní „splňuje jazykové podmínky pro zápis do matriky ČR ve funkci jména mužského za předpokladu, že bude doplněno ještě dalším, jednoznačně mužským jménem“, což v tomto případě má být jméno Samuel. (Knappová si neověřila, že jméno Samuel je obourodé, srov. Lansky 2015: 271 a 520.) Posudek názorně ilustruje nezbytnost nepřetržitého studia aktuálních zdrojů v práci soudní znalkyně.

Zredukování používání androgynních jmen na trans klientelu postrádá jakékoli jazykovědné či jiné opodstatnění. Svou identifikační funkci, což je základní funkce jména, tato jména plní. Tvarem se často neliší od rodově specifických, navíc ani mnohá rodo-

¹⁵ Anketa v osobním archivu autorky, 30. 5. 2022. V Česku v této oblasti zcela chybí výzkum.

vě specifická jména nelze bez vědomostního pozadí přiřadit k ženskému nebo mužskému pohlaví: jméno Merrill je doloženo jako mužské (údaj se může měnit v čase), Merritt jako obourodé (Lansky 2015). Nesklonné rodově neutrální jméno i příjmení (u žen a MtF) lze integrovat do jazykového kontextu stejně jako jména, s nimiž si česká veřejnost ví rady (Ester Krejčí). Pokud vybírali unisex jméno rodiče svému dítěti, nehodlají, a navzdory pokynům Knappové je ani nemusejí doplňovat druhým, rodově specifickým rodným jménem.

Připisování obourodých jmen trans lidem veřejně zviditelňuje informace o jínosti pohlaví a/nebo o proběhlé operativní změně pohlaví (srov. Dráža Sršňů, níže), aniž Knappová vzala tento faktor v úvahu. Pojmenovací praktiky v Česku se tak řadí k projevům nerovného zacházení (srov. Otáhal, Plešmíd 2015). Tuto skutečnost potvrzuje právní konzultantka předkládaného příspěvku P. Špondrová: proces tranzice je navýsost osobní a intimní záležitost, a práva v této oblasti jsou chráněna na ústavní rovině i mezinárodním právem (čl. 3 a 10 Listiny základních práv a svobod a čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod). Neexistuje oprávnění ze strany státu vyžadovat na svých občanech zviditelňování podstupování tranzice v osobních dokladech ani to, aby bylo pohlaví dané osoby zjevné ze jména či příjmení. V případě, že žádost splňuje zákonné požadavky, je volba konkrétní podoby rodného jména a/nebo příjmení výlučně a pouze na osobě žádající o změnu rodného jména nebo příjmení. Omezení, která od roku 2006 obsahuje příručka pro matriky a veřejnost, jsou v rozporu se zákonem, Listinou základních práv a svobod a s mezinárodním právem.

V letech 2019–2022 obdrželo Ministerstvo vnitra (MV) opakované návrhy J. Valdrové na vypracování metodických materiálů k rozeslání matričním úřadům, vysvětlujících problematiku rodově neutrálních jmen veřejnosti a matrikám a korigujících chyby Knappové.

Rodově neutrální rodné jméno

Ve srovnání s jinými zeměmi Česko silně omezuje svobodu volby jména; chce snad paternalisticky chránit své obyvatelstvo před výstřelky? Například v Německu si lze jméno vymyslet za dodržení třech podmínek (Rodríguez 2017: 18–21), o jejichž naplnění rozhodují matriky a certifikované instituce, posuzující jména (univerzitní pracoviště apod.): a) jméno musí mít charakter jména, b) na jméně má být znát pohlaví, avšak od tohoto kritéria se podle Rodríguez (tamtéž) stále více ustupuje, a c) rozhoduje blaho dítěte: jméno nesmí být hanlivé či jinak nevhodné. Prostor pro vlastní návrhy je značný; matričně uznána byla v Německu jména Bavaria, Jazz, Prestige, Sundance, Taifun, Tarzan a mnoho jiných (Rodríguez 2017: 206–207). Jako členka poradny pro jména Univerzity v Lipsku Rodríguez často doporučovala k zápisu neobvyklá jména, shledala-li motivy rodičů dítěte vážnými, a matriční úřady je akceptovaly (tak byl zapísán například Vinnetou). České matriky se motivací rodičů pro volbu neobvyklého

jména nezabývají a v příručce Knappové nacházejí důvody pro zamítnutí neobvyklých jmen. Zřejmě z obav před kontrolami české matriky odmítají zapsat též již matričně evidovaná nekonvenční jména (Puma, Vesmír aj.).¹⁶

Příručka M. Knappové nepíše, jak rodově neutrální jména poznat, kde je hledat a jak je (nechat) ověřit. U výčtu několika českých obourodých jmen jako Alex, René, Vlasta a dvou sloupců domáckých tvarů Áda, Dráža, Pája, Páťa aj. píše Knappová (2017a: 91): „Pro řešení probíhajícího (a časově omezeného období) transsexualismu je možné z jazykového hlediska použít i obourodá česká domácká jména.“

Úřední zápis domáckých tvarů jmen odporuje znění zákona č. 301/2000 Sb., avšak Knappová údajně tuto skutečnost konzultovala s právním oddělením MV.¹⁷ Tamtéž podotýká, že domácké tvary „nelze po dokončení léčby matričně zapsat jako základní, spisovné podoby jména“. Po ukončení tranzice tedy „jazykové hledisko“ náhle ztrácí význam. Pojem „jazykové hledisko“ ponechává Knappová bez vysvětlení, což nemůže uspokojit laickou ani odbornou veřejnost zejména v případech, kdy si lidé úředně zapsaný domácký tvar jména ke své spokojenosti ponechali, nebo když o něj žádají noví klienti a klientky: o jméno Honza žádali jen v roce 2022 cis-rodiče novorozenců třikrát – tedy přesně ti, jež příručka z žádostí o rodově neutrální jména vyloučila. K českým domáckým tvarům připojuje Knappová dva sloupce cizích jmen, většinou z angličtiny, bez upřesnění metody výběru. Pokud si klient*ka z jmen v příručce nevybere, musí si obvykle na žádost matričního úřadu obstarat placený znalecký posudek.¹⁸

Při doporučování českých domáckých tvarů jmen se zvýznamňuje stylistický faktor. Domácké tvary stojí bezesporu na nižší stylistické úrovni než spisovná podoba jména. S výjimkou několika již vžitých hypokoristik mohou působit nápadně, dětinsky, důvěrně či mazlivě: podnikatel*ka Dráža Sršňových (verze Dráža a Sršňových doporučuje Knappová 2017a: 92 a 93) možná při obchodním jednání musí nejdříve vysvětlit, že se opravdu tak jmenuje. Komunikující by navíc věděli, že Dráža právě prochází tranzicí nebo ji má za sebou. Patrně též proto trans lidé o hypokoristika příliš nestojí: příručkou doporučovaná jména Bojda, Boža a Fanda neregistruje KdeJsme.cz vůbec, Páju, Ráďu, Jirču, Drážu a Jiřu registruje jednou, Péťu a Jožu dvakrát. Častější jsou Sláva, Jarka, Jirka a Míša; tento web u nich do roku 2016 evidoval 52, 38, 29 a 21 výskytů.

Historii změn jména a příjmení zachycují různé databáze (životnostský rejstřík, profesní seznamy, advokacie, daňové poradenství a podobně), a tak je přístupná třetím

¹⁶ Zkušenosti z vlastní soudněznalecké praxe a rozhovory s Gabriele Rodríguez na onomastické konferenci v Linci 4.–6. 10. 2018.

¹⁷ Z osobní korespondence s M. Knappovou, 21. 4. 2022.

¹⁸ Placené posudky na jména, která neobsahuje její kniha, vypracovávala desítky let Knappová, později též Ústav pro jazyk český AV ČR. Nyní vystavuje ÚJČ odborná vyjádření bez soudní doložky. Soudně znalecký certifikát má v ČR Valdová od roku 2015.

osobám. Příručka vykazuje z tohoto hlediska závažné mezery: ke komplexnímu poradenství patří doporučovat kromě „dočasných jmen“ též opak, a sice rodově neutrální jméno či jména, s nimiž jejich nositel*ka počítá jako s trvalými.

Rodově neutrální příjmení

Příjmení na českém území, v dřívější multikulturní společnosti historicky fungovala dvojím způsobem: buď se u žen přechylovala (vzácněji u mužů z ženského příjmení na mužské, když převzali příjmení ženy), nebo se používal nepřechýlený výchozí tvar pro ženy i muže (srov. MyHeritage n.d.). Mnohá rodově nepříznamová, popřípadě mužská příjmení přirozeně plnila rodově neutrální funkci; existují o tom úřední evidence, např. starší záznamy v matričních knihách. Na výpisu z matrik z let 1766–1918, poskytnutém soukromou osobou, nalezla Valdová (2019: 454) tvary Marina Babirad, Mariana Konečný, Anna Kralik a další. Z předválečné vědy a multikulturní společnosti nejsou známy debaty nebo pojednání, jež by u nepřechýlených či rodově nepříznamových příjmení žen tematizovaly jakékoli jazykovědné či jiné překážky používání. Ani v současnosti s nimi nemá česká veřejnost potíže, jak doložil případ moderátorky Z. Kocumové nebo články o politických K. Jacques a K. Peake, analyzované Valdovou (2015, 2018).

Povinné přechylování příjmení žen, zavedené po roce 1945, bylo jedním z kroků ministerstva vnitra ve výše zmiňovaném úsilí o „očistu“ jmen. Za socialismu obhajovala Knappová (1979) nutnost přechylovat příjmení mluvnickými pravidly, a to bez zřetele na původ příjmení i jeho nositelky. Ve prospěch přechylování argumentovala internetová poradna Ústavu pro jazyk český ještě dlouho po pádu železné opony (Valdová 2015, 2018).

Matriční zákon č. 301/2000 Sb. rozlišuje příjmení na „mužský tvar příjmení“ a „příjmení žen“, jež „se tvoří v souladu s pravidly české mluvnice. Na webu MV stojí: „nejčastěji se jedná o přidání přípony -ová“. Výraz „nejčastěji“ byl do textu informace doplněn po upozornění autorky tohoto článku, že původní text opomíjel jiné způsoby přechylování (Černá, Horská aj.). Termín *přípona -ová* je z jazykovědného hlediska chybou; jde o přechylovací formant (složený z přípony a koncovky). Termíny *mužský tvar příjmení* a *příjmení v mužském tvaru* nepojmenovávají rodově nepříznamová příjmení (Krejčí, Osolsobě, Šerých, Martinů, Tachecí aj.), referující k osobám bez ohledu na pohlaví. Matriční zápis *mužského tvaru příjmení* je tudíž u těchto příjmení de facto neproveditelný, avšak úprava termínů byla zamítnuta, neboť zákon s nimi již pracuje.¹⁹

V zákoně je vynechána možnost použití *mužského tvaru příjmení* na pozici rodově

¹⁹ Návrhy byly písemně odeslány MV dne 11. 3. 2022 a 7. 4. 2022 byla doručena kladná odpověď o úpravě litery zákona.

neutrálního. Problematika je lépe ošetřena na Slovensku (SME 2018): Na dotaz, zda lze příjmení Baláž použít jako rodově neutrální, odpovídá poradna: „Z legislativního hlediska sa za vhodný považuje aj neprechýlený tvar priezviska Baláž.“ Ani v české legislativě nic nebrání používání příjmení tímto způsobem. Nabídka nepřechýleného příjmení jako rodově neutrálního v příručce Knappové již 20 let chybí navzdory tomu, že nepřechýlená příjmení využívaly ženy, byť za splnění zákonem daných podmínek (Valdrová 2002).

„Transsexuálům“ doporučuje Knappová rodově nepříznaková příjmení (Krejčí aj.), a dále slovanská příjmení, o něž není zájem; jsou totiž zastaralá či jinak nápadná. U příjmení Dolgich, Balažoviech a Múdrych udává web KdeJsme.cz bez rozlišení pohlaví 0 výskytů, u Jurových jeden, u Bratrych 9, Miškech 24. Samotné nabízení neobvyklých a neslýchaných příjmení nebinárním lidem je z lidskoprávní perspektivy krajně diskutabilní.

Knappová dále navrhuje tvořit příjmení pro „transsexuály“ od stávajících jejich příjmení pomocí sufixů -ů, -ých, -ich, -iech aj. Z nich příjmení na -ů jsou zřejmě nej přijatelnější verzí, a v minulosti byla proto častěji volena. Některé matriky i nyní přesvědčují klient*ky, že chtějí-li neutrální příjmení v režimu tranzice, je to příjmení na -ů. Nedostatek informací pro matriky se projevuje i v této oblasti.²⁰

Závěr

Jméno patří k základním složkám osobní identity. Rodově neutrální jména jsou přirozenou alternativou a obohacením systému ženských a mužských jmen. Rychle se zvyšující zájem o ně je důsledkem rozvolňování genderových normativů, prolínání kultur, prohlubování poznatků o nebinárních identitách, sílícího důrazu na jméno jako výraz osobnosti. Rodové posuny a rozšiřování funkčnosti jmen eviduje onomastická literatura. Svoboda volby jmen prospívá formování identit a v neposlední řadě obohacuje rejstřík jmen, a naopak jejich omezování či vnucování jmen bez ohledu na vůli a přání žádajících osob je součástí technologie státní moci, konstatovala M. Schmidt-Jüngst na onomastické konferenci v Innsbrucku v květnu 2022.

Způsob zacházení se jmény svědčí o míře svobod v dané společnosti. Rodově neutrální jména v legislativě i jazykovědě byla příručkou M. Knappové, jednotně používanou na všech matrikách v ČR, vytlačena do funkce kvazi provizorních řešení pro nepočetnou skupinu „transsexuálů“ v léčbě. Výsledkem je stigmatizace rodově neutrálních jmen a všech osob, které o ně projeví zájem. Doporučením cis-rodicům

²⁰ Příjmení na -ů mohou lidé volit svobodně, třeba se záměrem zdůraznit nebinaritu; pak je to legitimní volba. V osobní korespondenci se znalkyní v letech 2015–2022 mnozí lidé líčili situace, kdy byli vmanévrováni do zápisu příjmení na -ů nedobrovolně.

novorozenců nebo lidem po ukončení tranzice, aby rodově neutrální jméno doplnili druhým rodným, rodově specifickým jménem, popírá Knappová plnohodnotnou identifikační funkci těchto jmen.

Protesty cizinek proti přechylování jejich příjmení za socialismu byly prvními náznaky eroze instrumentalizace jmen ke konstruování pohlavní binarity. Na ně navázal zájem českých žen o tzv. mužské tvary příjmení (Valdrová 2002), uzákonění svobodné volby tvaru příjmení žen po vleklých parlamentních debatách k 1. 1. 2022, a nyní se musí otevřít volba rodově neutrálního jména pro všechny, kdo o ně požádají.

Předepisování úzu rodově neutrálních jmen jedné cílové skupině je jazykovědným omylem s dalekosáhlými negativními sociálními důsledky. České pojmenovací potřeby a praktiky vyžadují interdisciplinární výzkum se zaměřením na genderonomastiku, sociolingvistiku, právo, jazykový management. Kromě studia pramenů je třeba naslouchat lidem a upravovat legislativu ve shodě s reálnými společenskými trendy a potřebami, vytvořit uživatelsky přátelské informační texty pro veřejnost (srov. Valdrová 2022) a zajištění proškolení osob pracujících v rámci matrik. Po proškolení a s oporou metodických textů by matriky mohly zapisovat do veřejných listin řádově stovky rodově specifických i neutrálních jmen i bez posudků, jak zdůrazňuje judikatura Nejvyššího správního soudu.²¹ Medializace problematiky je krajním, avšak legitimním a účinným řešením, kde chybí vůle institucí.

Literatura

- Aldrin, E. 2017. Creating Identities through the Choice of First Names. Pp. 45–68 in T. Ainala, J.-O. Östman (eds.). *Socio-onomastics. The Pragmatics of Names*. Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, <https://doi.org/10.1075/pbns.275.03ald>.
- Advokátní deník. 2019. Podle NSS nejsou pravidla pro změnu pohlaví protiústavní. Staženo 5. 5. 2022 (<https://advokatnidenik.cz/2019/05/31/podle-nss-nejsou-pravidla-pro-zmenu-pohlavi-protiustavni/>).
- ČSÚ. 2022. Matriční úřady. Praha: Český statistický úřad. Staženo 5. 5. 2022 (https://www.czso.cz/csu/rso/matricni_urady).
- De, E. 2018. Using a Transgender Person's Name Can Decrease Their Risk of Depression and Suicide. Staženo 5. 5. 2022 (<https://www.teenvogue.com/story/using-transgender-persons-name-decrease-risk-of-depression-suicide>).
- Die Bunte. 2021. Unisex-Namen. Staženo 10. 4. 2022 (<https://www.bunte.de/family/schwangerschaft-geburt-baby/vornamen/unisex-namen-vornamen-fuer-jedes-geschlecht.html>).
- Dunkling, L., W. Gosling. 1991. *The New American Dictionary of Baby Names*. NY: Penguin Books.

²¹ Rozsudek č. j.: 4 As 155/2014-32 ze dne 22. 1. 2015.

- Geneall.net. [n.d.]. Anna Maria Josephine Aloisia Praxedes Ignatia, prinzeßin von Lobkowicz. Staženo 5. 5. 2022 (<https://geneall.net/de/name/327716/anna-maria-josephine-aloisia-praxedes-ignatia-prinzeßin-von-lobkowicz/>).
- Gerhards, J. 2003. Geschlechtsklassifikation durch Vornamen und Geschlechtsrollen im Wandel. *Berliner Journal für Soziologen* (1): 59–76, <https://doi.org/10.1007/BF03204083>.
- Kaiser, A. 2009. Der Trend geht zum Androgynen. Staženo 10. 4. 2022 (<https://www.emma.de/artikel/vornamen-der-trend-geht-zum-androgynen-264003>).
- Kingdom of Baby. 2020. Androgynous and Gender-friendly Baby Names of the Year 2020! Staženo 10. 4. 2022 (<https://www.kingdomofbaby.com/androgynous-and-gender-friendly-baby-names-of-the-year-2020/>).
- Knapková, M. 1979. Přechylování příjmení v češtině (Pravidla a systematický přehled). *Naše řeč* 62 (5): 225–233. Staženo 10. 6. 2022 (<http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6153>).
- Knapková, M. 2009, 2017a. *Jak se bude Vaše dítě jmenovat*. Praha: Academia.
- Knapková, M. 2017b. RODNÉ JMÉNO. In P. Karlík, M. Nekula, J. Pleskalová (eds.). *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*. Staženo 10. 6. 2022 (https://www.czechency.org/slovník/RODNÉ_JMÉNO).
- Kohlheim, R., V. Kohlheim. 2016. *DUDEN – Das große Vornamenlexikon*. Berlin: Dudenverlag.
- Kolek, V. 2019. Options for Labelling Non-heteronormative People: a German-Czech Comparison. Pp. 303–314 in D. Scheller-Boltz, T. Reuther (eds.). *Language Policies in the Light of Anti-Discrimination and Political Correctness: Tendencies and Changes in the Slavonic Languages*. Wiener Slavistischer Almanach 84. Frankfurt a.M.: Peter Lang.
- Kotthoff, H., D. Nübling, C. Schmidt. 2018. *Genderlinguistik. Eine Einführung in Sprache, Gespräch und Geschlecht*. Tübingen: Narr.
- Králová, L. 2022. V Tranzu. Staženo 6. 8. 2022 (<https://www.youtube.com/watch?v=E8bOODHKXG0>).
- Kübler D. 2019. Personaler bewerten Frauen im Schnitt eine Note schlechter. Interview mit Dorothea Kübler. Staženo 5. 5. 2022 (<https://www.wiwo.de/erfolg/jobsuche/studie-personaler-bewerten-frauen-im-schnitt-eine-note-schlechter/23910292.html>).
- Kübler D., J. Schmid, R. Stüber 2017. Be a Man or Become a Nurse: Comparing Gender. Discrimination by Employers across a Wide Variety of Professions. *Discussion Paper SP II* (2017–201). Berlin: WZB Berlin Social Science Center. Staženo 10. 6. 2022 (<https://bibliothek.wzb.eu/pdf/2017/ii17-201.pdf>).
- Lansky, B. 2015. *100 000+ Baby Names*. NY: Meadowbrook Press.
- Malačka, O. 2016. KdeJsme.cz. Staženo 5. 5. 2022 (<https://www.kdejsme.cz>).
- Munzar, J. 1990. Hurikány, tajfuny a emancipace. Pp. 262–278 in J. Munzar, K. Pejml, K. Krška. *Meteorologie skoro detektivní*. Praha: Horizont.
- MV. 2022. Metodika na úseku matrik. Praha: Ministerstvo vnitra. Staženo 5. 5. 2022 (<https://www.mvcr.cz/clanek/metodika-na-useku-matrik.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%253>).
- MyHeritage. [n.d.]. Kateřina Blažek, geb. Vácha (1688–1758). Staženo 5. 5. 2022 (<https://www.myheritage.at/search-records?action=person&siteId=71292191&indId=1000146&origin=profile>).

- Nübling, D., F. Fahlbusch, R. Heuser. 2015. *Namen. Eine Einführung in die Onomastik*. Tübingen: Narr.
- Oelkers, S. 2003. *Naming gender. Empirische Untersuchungen zur phonologischen Struktur von Vornamen im Deutschen*. Frankfurt: Peter Lang.
- Otáhal, L., O. Plešmíd. 2015. *Hlavní problémy současné právní úpravy v oblasti právního uznání genderové identity a návrhy jejich řešení*. Praha: Proud.
- Petráčeková, V., J. Kraus a kolektiv autorů. 2001. *Akademický slovník cizích slov*. Praha: Academia.
- Pressemitteilungen. 2009. Ungleiche Bildungschancen schon durch Vornamen? Studie zu Vorurteilen und Vorannahmen von Lehrern. Carl von Ossietzky Universität Oldenburg. Staženo 5. 5. 2022 (<https://www.presse.uni-oldenburg.de/mit/2009/390.html>).
- Quora. 2016. When Did the Name Morgan Start Turning into a Female Name Instead of a Gender-neutral, Male-skewed Name? Staženo 5. 5. 2022 (<https://www.quora.com/When-did-the-name-Morgan-start-turning-into-a-female-name-instead-of-a-gender-neutral-male-skewed-name>).
- Rodríguez, G. 2017. *Namen machen Leute. Wie Vornamen unser Leben beeinflussen*. München: Verlag Komplett-Media GmbH.
- Rosenkrantz, L., P. Redmond Satran. 2004. *Beyond Jennifer & Jason, Madison & Montana*. New York: St. Martin's Press.
- Schmidt-Jüngst, M. 2020. *Die soziale Funktion von Vornamen im Transitionsprozess transgeschlechtlicher Personen*. Berlin: De Gruyter.
- Schmuck, M. 2021. Unisexnamen: Wieso Eltern immer häufiger auf geschlechtsneutrale Namen setzen – und welche am beliebtesten sind. Staženo 5. 5. 2022 (<https://www.rnd.de/familie/unisex-namen-10-genderneutrale-vornamen-wieso-werden-sie-bei-eltern-immer-beliebter-und-welche-WG4X6P4I4BHUF44UZ4X56YIA4.html>).
- SME. 2018. Jazyková poradňa. Petit Press, a. s. Staženo 5. 5. 2022 (<https://jazykovaporadna.sme.sk/q/9164>).
- Šimáčeková, K., P. Špondrová, B. Havelková (eds.). 2020. *Mužské právo. Jsou právní pravidla neutrální?* Praha: Wolters Kluwer.
- Šrámek, R. 2006. K jubileu Miloslavy Knappové. *Naše řeč* 89 (2): 103–104. Staženo 10. 6. 2022 (<http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7888>).
- Transparent. 2020–2022. Kdo jsou trans* lidé. Staženo 2. 3. 2022 (<https://jsmetransparent.cz/kdo-jsme/>).
- Transx.at. [n.d.]. Namensliste. Staženo 5. 5. 2022 (https://www.transx.at/Pub/Recht_Namensliste.php#at).
- Turkishliving 2008. Unisex Turkish Names. Staženo 5. 5. 2022 (<https://turkishliving.com/forums/threads/unisex-turkish-names.20462/>).
- Valdrová, J. 2002. Linguistische und soziopolitische Aspekte der Movierung fremder weiblicher Familiennamen im Tschechischen. Pp. 247–258 in van Leeuwen-Turnovcová et al. (eds.). *Gender-Forschung in der Slawistik*. Wiener Slawistischer Almanach, Sonderband 55.
- Valdrová, J. 2015. Angela Merkelová, Elfriede Jelinek(ová) und Barbara Coudenhoveová-Calergiová: Zum gegenwärtigen tschechischen Umgang mit weiblichen Familiennamen.

- Pp. 565–575 in P. Anreiter, E. Mairhofer, C. Posch (eds.). *Argumenta. Festschrift für Manfred Kienpointner zum 60. Geburtstag*. Wien: Praesens Verlag.
- Valdrová, J. 2018. *Reprezentace ženství z perspektivy lingvistiky genderových a sexuálních identit*. Praha: SLON.
- Valdrová, J. 2019. K naléhavosti genderových analýz jazyka na příkladu genderonomastiky. Pp. 450–464 in V. Sokolová, Ľ. Kobová (eds.). *Odvaha nesouhlasit. Feministické myšlení Hany Havelkové a jeho reflexe*. Praha: FHS UK.
- Valdrová, J. 2022. Rodově neutrální jména. Staženo 2. 3. 2022 (<http://www.valdrova.cz/2020/01/rodove-neutralni-jmena/>).
- VLčková, T. 2022. Dana, Lori či Dylan. Obliba androgynních jmen roste, každý je však dostat nemůže. Staženo 2. 3. 2022 (https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/genderove-neutralni-jmena-matriky-jana-valdrova.A220209_122346_domaci_vlc).
- Zambon, V. 2021. What Does Cisgender Mean? *Medical News Today* 28. 1. 2021. Staženo 5. 5. 2022 (<https://www.medicalnewstoday.com/articles/what-does-cisgender-mean>).

 BY-NC Jana Valdrová, 2022.

 BY-NC Sociologický ústav AV ČR, v. v. i., 2022.

Jana Valdrová, Ph.D., je asociovaná vědecká pracovnice Univerzity Innsbruck, genderová lingvistka a soudní znalkyně v oblasti jmen. Specializuje se na výzkum jazyka z hlediska genderových a sexuálních identit, jména jako genderové konstrukty a genderově inkluzivní vyjadřování. Kontaktní e-mail: jana.valdrova@gmail.com.